Księga Przysłów

Rozdział 1

1. Przypowieści Salomona, syna Dawidowego, króla Izraelskiego. **2**. Dla nawyknienia mądrości i ćwiczenia, **3**. dla wyrozumienia słów roztropnych i dla przyjęcia ćwiczenia nauki sprawiedliwości i sądu, i prawości, **4**. dla podania maluczkim biegłości, młodemu umiejętności i rozumu. **5**. Słuchając mądry, mędrszym będzie, a rozumny rządy otrzyma, **6**. wyrozumie przypowieść i wykład, słowa mądrych i gadki ich. **7**. Bojaźń PANSKA początek mądrości. Mądrością i nauką głupi gardzą. **8**. Słuchaj, synu mój, ćwiczenia ojca twego a nie opuszczaj zakonu matki twojej, **9**. aby była przydana łaska głowie twojej a łańcuch szyi twojej. **10**. Synu mój, jeśliby cię nęcili grzesznicy, nie przyzwalaj im. **11**. Jeśliby rzekli: Pódź z nami, zasadźmy się na krew, zakryjmy sidła na niewinnego bez przyczyny. **12**. Pożrzemy go jako piekło żywego a całego jako zstępującego w dół. **13**. Wszelką majętność drogą najdziemy, napełniemy domy nasze korzyścią. **14**. Puść los z nami, mieszek jeden niech będzie wszytkich nas. **15**. Synu mój, nie chodź z nimi, powściągni nogę twoję od szcieżek ich. **16**. Abowiem nogi ich bieżą ku złemu i kwapią się, aby krew przelali. **17**. Ano próżno zarzucają sieć przed oczyma skrzydłastych. **18**. Oni też przeciw krwi swojej zasadzają się i czynią zdrady przeciw duszam swoim. **19**. Tak szcieżki wszelkiego łakomego dusze majętnych odejmują. **20**. Mądrość przed domy opowiada, na ulicach swój głos wypuszcza. **21**. W główniejszych gromadach woła, we drzwiach bram miejskich wydaje słowa swe, mówiąc: **22**. Dokądże, maluczcy, będziecie miłować dzieciństwo, a głupi rzeczy im szkodliwych żądać będą, a nieroztropni nienawidzieć umiejętności? **23**. Nawróćcie się na karanie moje: oto wyniosę wam ducha mego i okażę wam słowa moje. **24**. Iżem wołała, a nie chcieliście, wyciągałam rękę moję, a nie był, kto by pojźrzał. **25**. Wzgardziliście wszelką radą moją a łajania moich zaniedbaliście, **26**. ja się też śmiać będę w waszym zatraceniu i urągać będę, gdy to na was przyjdzie, czegoście się bali. **27**. Gdy przypadnie nagłe nieszczęście i zginienie jako burza przypadnie, kiedy przyjdzie na was utrapienie i ucisk, **28**. tedy mię wzywać będą, a nie wysłucham, rano wstaną, a nie najdą mię. **29**. Dlatego że mieli w nienawiści karność a bojaźni PANSKIEJ nie przyjęli **30**. ani przestawali na radzie mojej i uwłoczyli wszelkiemu karaniu memu. **31**. A tak będą jeść owoce drogi swojej i nasycą się radami swemi. **32**. Odwrócenie maluczkich zamorduje je, a szczęście głupców zatraci je. **33**. Ale kto mię usłucha, bez bojaźni będzie odpoczywał i zażyje obfitości odjąwszy bojaźń złego.

Rozdział 2

1. Synu mój, jeśli przyjmiesz mowy moje a przykazania moje skryjesz przy sobie, **2**. aby słuchało mądrości ucho twoje, i nakłoń serca swego ku poznaniu roztropności. **3**. Bo jeśli wzowiesz mądrości i nakłonisz serce twe roztropności, **4**. jeśli jej szukać będziesz jako pieniędzy, a jako skarbów dokopasz się jej, **5**. tedy wyrozumiesz bojaźń PANSKĄ i umiejętność Bożą najdziesz. **6**. Bo JAHWE dawa

mądrość, a z ust jego roztropność i umiejętność. **7**. Strzec będzie prawych zbawienia i obroni chodzących w prostości, **8**. zachowując szcieżki sprawiedliwości i dróg świętych przestrzegając. **9**. Tedy wyrozumiesz sprawiedliwość i sąd, i prawość, i wszelką szcieżkę dobrą. **10**. Jeśli wnidzie mądrość do serca twego a umiejętność spodoba się duszy twojej, **11**. rada strzec cię będzie, a roztropność zachowa cię, **12**. abyś był wyrwan z drogi złej i od człowieka, który mówi przewrotność, **13**. którzy opuszczają drogę prostą, a chodzą drogami ciemnemi, **14**. którzy się weselą źle uczyniwszy a radują się w rzeczach nagorszych, **15**. których drogi przewrotne są i postępki ich bezecne. **16**. Abyś był wyrwany od cudzej niewiasty i od obcej, która gładzi mowy swoje **17**. i opuszcza wodza młodości swojej, **18**. i zapomniała przymierza Boga swego. Abowiem dom jej nachylił się do śmierci i szcieżki jej do piekła: **19**. wszyscy, którzy wchodzą do niej, nie wrócą się i nie chwycą się szcieżki żywota. **20**. Abyś chodził drogą dobrą i strzegł sprawiedliwych szcieżek. **21**. Bo którzy są prawi, będą mieszkać na ziemi a prości trwać będą na niej. **22**. Ale niezbożni będą z ziemie wytraceni a którzy czynią niesprawiedliwie, będą z niej zniesieni.

Rozdział 3

1. Synu mój, nie zapominaj zakonu mego a przykazań moich niech strzeże serce twoje. **2**. Przedłużenia bowiem dni i lat żywota, i pokoju przydadzą tobie. **3**. Miłosierdzie i prawda niech cię nie opuszczają: obwiń je około szyje twojej i napisz na tablicach serca twego, **4**. a najdziesz łaskę i rozum dobry u Boga i u ludzi. **5**. Miej ufność w JAHWE ze wszytkiego serca swego, a nie polegaj na roztropności twojej. **6**. Na wszytkich drogach twoich myśl o nim, a on wyprostuje szcieżki twoje. **7**. Nie bądź sam u siebie mądrym: bój się BOGA a odstąp od złego, **8**. zdrowie bowiem będzie żywotowi twemu a odwilżenie kościom twoim. **9**. Czci JAHWE z majętności twojej a z pierwiastek wszelkiego zboża twego dawaj mu, **10**. a napełnią się gumna twoje obfitością i prasy twe winem opływać będą. **11**. Karania PANskiego, synu mój, nie odrzucaj, ani ustawaj, gdy od niego karan bywasz, **12**. bo kogo Pan miłuje, karze, a jako ociec w synie kocha się. **13**. Błogosławiony człowiek, który nalazł mądrość i który obfituje w roztropności. **14**. Lepsze jest nabycie jej niżli kupiectwo srebra i złota pierwszego i naczystszego owoc jej; **15**. droższa jest nad wszytkie bogactwa, a wszytkie rzeczy, które bywają pożądane, nie mogą jej być przyrównane. **16**. Przedłużenie dni na prawicy jej, a na lewicy jej bogactwa i sława. **17**. Drogi jej - drogi piękne i wszytkie szcieżki jej spokojne. **18**. Drzewem żywota jest tym, którzy by się jej chwycili: i błogosławiony, który ją otrzyma. **19**. JAHWE mądrością ugruntował ziemię, roztropnością niebiosa utwierdził. **20**. Mądrością jego wyniknęły głębokości i obłoki zsiadają się w rosę. **21**. Synu mój, niech te rzeczy nie schodzą z oczu twoich, strzeż zakonu i rady **22**. i będzie żywotem duszy twojej, i łaską szyi twojej. **23**. Tedy pójdziesz śmiele drogą twoją i noga twoja nie potknie się. **24**. Jeśli zaśniesz, nie zlękniesz się, będziesz odpoczywał i będzie wdzięczny sen twój. **25**. Nie ulękniesz się strachu nagłego ani przypadających na cię mocy niezbożników. **26**. JAHWE bowiem będzie przy boku twoim i będzie strzegł nogi twojej, aby cię nie pojmano. **27**. Nie broń dobrze czynić temu, który może: jeśli możesz i sam dobrze

czyń! **28**. Nie mów przyjacielowi twemu: Idź a wróć się: jutroć dam, gdy możesz zaraz dać. **29**. Nie myśl przyjacielowi twemu złego, gdy on w tobie dufność ma. **30**. Nie wadź się z człowiekiem bez przyczyny, gdy on tobie nic złego nie uczynił. **31**. Nie zajrzy człowiekowi niesprawiedliwemu ani naszladuj dróg jego. **32**. Bo obrzydłością JAHWE jest każdy naśmiewca, a z prostymi rozmowa jego. **33**. Ubóstwo od JAHWE w domu niezbożnego, lecz mieszkania sprawiedliwych będą błogosławione. **34**. On się naśmieje z naśmiewców, a cichym da łaskę. **35**. Sławę mądrzy osięgną, głupich wywyższenie zelżywość.

Rozdział 4

1. Słuchajcie, synowie, nauki ojcowskiej, a pilnujcie, abyście umieli roztropność. **2**. Dar dobry dam wam: nie opuszczajcie zakonu mego; **3**. Bo i ja byłem synem u ojca mego, młodziuchnym i jedynaczkiem przed matką moją, **4**. i nauczał mię, i mówił: Niech przyjmie słowa moje serce twoje, strzeż przykazań moich, a będziesz żył. **5**. Osiągni mądrość, osiągni roztropność, nie zapominaj ani się odchylaj od słów ust moich. **6**. Nie opuszczaj jej, a będzie cię strzegła, miłuj ją, a zachowa cię. **7**. Początek mądrości, osiągni mądrość, a we wszelkiej osiadłości twojej nabywaj roztropności. **8**. Uchwyć się jej, i wywyższy cię: będziesz wsławion od niej, gdy ją obłapisz, **9**. da na głowę twoję pomnożenie łaski i koroną ozdobną nakryje cię. **10**. Słuchaj, synu mój, a przyjmi słowa moje, abyć się rozmnożyły lata żywota. **11**. Drogę mądrości ukażę tobie, poprowadzę cię szcieżkami prawości, **12**. któremi gdy pójdziesz, nie będą ściśnione kroki twoje, a bieżąc, nie będziesz miał obrazy. **13**. Trzymaj się nauki, nie puszczaj się jej, strzeż jej, bo ona jest żywotem twoim. **14**. Nie kochaj się w szcieżkach niezbożników ani sobie upodobaj drogi złośników. **15**. Uciekaj od niej ani chodź po niej, odchyl się a opuść ją. **16**. Nie śpią bowiem, aż co złego zbroją, i nie mogą spać, aż kogo podejdą. **17**. Jedzą chleb niezbożności i wino nieprawości piją. **18**. A szcieżka sprawiedliwych jako jasna światłość, wschodzi i roście aż do doskonałego dnia. **19**. Droga niezbożnych ciemna, nie wiedzą, gdzie upadną. **20**. Synu mój, słuchaj powieści moich a na wymowy moje nakłoń ucha twego, **21**. niech nie odchodzą od oczu twoich, chowaj je w pośrzód serca twego: **22**. żywotem bowiem są tym, którzy je najdują, a zdrowiem wszelkiemu ciału. **23**. Wszelaką strażą strzeż serca twego, bo z niego żywot pochodzi. **24**. Oddal od siebie usta przewrotne, a wargi uwłaczające niechaj będą daleko od ciebie. **25**. Oczy twoje niechaj prosto patrzą, a powieki twe niech uprzedzają kroki twoje. **26**. Prostuj szcieżki nogom twoim, a wszytkie drogi twoje będą zmocnione. **27**. Nie ustępuj na prawo ani na lewo, odwróć nogę twoję od złego. Bo drogi, które są po prawej stronie, zna Pan, a przewrotne są, które są po lewej stronie. A on proste uczyni biegi twoje, a drogi twoje w pokoju poprowadzi.

Rozdział 5

1. Synu mój, bądź pilen mądrości mojej a ku roztropności mojej nakłoń ucha twego, **2**. abyś strzegł myśli, a wargi twe naukę zachowały. Nie słuchaj chytrości niewieściej: **3**. plastr bowiem miodu ciekący wargi nierządnice a gardło jej gładsze niż oliwa; **4**. lecz ostatnie rzeczy jej gorzkie jako piołun i ostre jako miecz

o dwu ostrzu. **5**. Nogi jej zstępują do śmierci, a kroki jej przechodzą do piekła. **6**. Po szcieżce żywota nie chodzą, błędne są kroki jej i nie wyszladowane. **7**. Teraz tedy, synu mój, słuchaj mię a nie odstępuj od słów ust moich. **8**. Oddal od niej drogę twoję a nie przybliżaj się ku drzwiam domu jej. **9**. Abyś nie dał obcym czci twojej, a lat twoich okrutnemu, **10**. by snadź nie nasycili obcy siły twojej, a prace twe nie były w cudzym domu **11**. i abyś nie wzdychał na ostatku, kiedy zniszczysz mięsa twoje i ciało twoje, i rzeczesz: **12**. Czemużem się ja brzydził nauką, a serce moje nie przestało na karaniu **13**. anim słuchał głosu uczących mię, a nauczycielom nie nachyliłem ucha mego? **14**. Bez mała byłem w każdej złości, w pośrzodku zgromadzenia i zboru. **15**. Pij wodę z cysterny twojej i wody płynące z studnice twojej. **16**. Niech ściekają źrzódła twoje z domu, a na ulicach wody twe rozdzielaj. **17**. Miej je sam, a obcy niech nie będą ucześnikami twemi. **18**. Niech będzie zdrój twój błogosławiony, a wesel się z żoną młodości twojej: **19**. łani namilsza i jelonek nawdzięczniejszy, piersi jej niech cię upajają na każdy czas, a w miłości jej kochaj się ustawicznie. **20**. Czemu się dasz, synu mój, zwodzić obcej i odpoczywasz na łonie cudzej? **21**. Pan patrza na drogi człowiecze i wszytkie kroki jego upatruje. **22**. Nieprawości jego poimają niezbożnika, a powrozami grzechów swych związan bywa. **23**. On umrze, przeto że nie miał ćwiczenia, a w wielkości głupstwa swego oszukan będzie.

Rozdział 6

1. Synu mój, jeślibyś ręczył za przyjaciela twego, uwiąziłeś u obcego rękę twoję, **2**. usidliłeś się słowy ust twoich i pojmaneś własnemi mowami. **3**. Uczyńże tedy, co mówię, synu mój, a wyzwól się sam, boś wpadł w rękę bliźniego twego. Biegaj, śpiesz się, wzbudź przyjaciela twego, **4**. nie dawaj snu oczom twoim i niech nie drzymią powieki twoje. **5**. Wyrwi się jako sarna z ręki i jako ptak z ręki ptasznika. **6**. Idź do mrówki, o leniwcze, a przypatruj się drogam jej, a ucz się mądrości: **7**. która nie mając wodza ani nauczyciela, ani przełożonego, **8**. gotuje lecie pokarm sobie i zgromadza we żniwa, co by jadła. **9**. A dokądże, leniwcze, spać będziesz? Kiedy powstaniesz ze snu swego? **10**. Mało pośpisz, mało podrzymiesz, mało złożysz ręce ku spaniu **11**. i przyjdzie na cię jako podróżny niedostatek, a ubóstwo jako mąż zbrojny. Lecz jeśli będziesz nieleniwym, przyjdzie jako źrzódło żniwo twoje, a niedostatek daleko uciecze od ciebie. **12**. Człowiek odstępca, mąż nieużyteczny, chodzi z przewrotnemi usty, **13**. mruga oczyma, pociera nogą, palcem mówi, **14**. złym sercem myśli złość, a na każdy czas swary rozsiewa. **15**. Temu nagle przyjdzie zatracenie jego i zarazem start będzie ani będzie więcej mieć lekarstwa. **16**. Sześć rzeczy są, których nienawidzi JAHWE, a siódmą brzydzi się dusza jego: **17**. Oczu wyniosłych, języka kłamliwego, ręku przelewających krew niewinną, **18**. serca wymyślającego myśli złośliwe, nogi prędkich na bieżenie ku złemu, **19**. świadka fałszywego, który mówi kłamstwo, i tego, który sieje rozterki między bracią. **20**. Zachowuj, synu mój, przykazania ojca twego a nie opuszczaj zakonu matki twojej. **21**. Uwiąż je zawsze u serca twego i obwiń koło szyje twojej. **22**. Gdy będziesz chodził, niechaj idą z tobą, gdy będziesz spał, niech cię strzegą, a gdy się ocucisz, rozmawiaj z nimi,

23. bo przykazanie pochodnia jest, a zakon, światłość i droga do żywota, karność ćwiczenia. **24**. Aby cię strzegły od złej niewiasty i od łagodnego języka obcej. **25**. Niechaj nie pożąda piękności jej serce twoje ani się daj poimać mruganiu jej. **26**. Cena bowiem nierządnice ledwie za jeden chleb stoi, a niewiasta drogą duszę mężową pojmuje. **27**. Izali człowiek może skryć ogień w zanadrzu swoim, aby nie gorzały szaty jego? **28**. Abo chodzić po rozpalonym węglu, aby się nie oparzyły nogi jego? **29**. Tak ten, który wnidzie do żony bliźniego swego, nie będzie czysty, kiedy się jej dotknie. **30**. Nie wielkać jest wina, kiedy kto ukradnie: bo kradnie, aby duszę łaknącą nasycił. **31**. Gdy go też zastaną, nagrodzi siedmiorako i wyda wszytkę majętność domu swego. **32**. Ale kto cudzołożnik jest, prze niedostatek serca straci duszę swoję. **33**. Zelżywość i sromotę zgromadza sobie, a hańba jego nie będzie zgładzona. **34**. Bo zawistna miłość i zapalczywość mężowa nie przepuści w dzień pomsty **35**. i nie da się użyć niczyjej prośbie, i nie przyjmie za odkupienie nawięcej darów.

Rozdział 7

1. Synu mój, strzeż mów moich, a przykazania moje zachowaj u siebie. **2**. Synu, strzeż przykazań moich, a będziesz żyw, i zakonu mego jako źrzenice oka twego. **3**. Przywiąż ji na palcach twoich, napisz ji na tablicach serca twego. **4**. Rzecz mądrości: Siostrą moją jesteś, a roztropność nazywaj przyjaciółką swoją: **5**. aby cię strzegła od obcej niewiasty, i od cudzej, która słowa swoje łagodnemi czyni. **6**. Bom oknem domu swego przez kratę wyglądał **7**. i ujźrzałem maluczkie, obaczyłem głupiego młodzieńca, **8**. który szedł przez ulicę przy kącie a wedle drogi domu jej poszedł **9**. zmierzkiem, pod wieczór, w ciemności nocnej i w mroku. **10**. A oto wyszła przeciw jemu niewiasta w ubierze wszetecznym, gotowa na łowienie dusz, **11**. świegotliwa i błędna, niespokojna, i nie mogąc ostać się w domu swym na nogach swoich, **12**. to przed domem, to na ulicach, to przy kąciech zasadzkę czyniąc. **13**. I ująwszy młodzieńca pocałowała a niewstydliwą twarzą pochlebuje, mówiąc: **14**. Szlubiłam ofiary za zdrowie, dzisiam oddała szluby moje. **15**. Przetożem wyszła przeciw tobie pragnąc cię widzieć, i nalazłam. **16**. Usznurowałam powrózkami łóżko moje, usłałam je kobiercami wzorzystemi z Egiptu. **17**. Potrzęsłam pościel moję mirrą i aloesem i cynamonem. **18**. Pódźże, upijmy się piersiami i nakochajmy się w pożądanym obłapianiu aż do białego dnia. **19**. Bo nie masz męża w domu jego, jachał w daleką drogę. **20**. Wziął z sobą worek pieniędzy: w pełniej księżyca ma się wrócić do domu swego. **21**. Usidliła go rozmaitą mową i łagodnością ust przyciągnęła go. **22**. Wnet poszedł za nią, jako wół, gdy go na rzeź wiodą i jako baran poskakujący, a nie wiedząc, że do powroza głupiego ciągną, **23**. aż przebije strzała wątrobę jego: jako gdyby ptak spieszył się do sidła, a nie wie, że idzie o niebezpieczeństwo dusze jego. **24**. Teraz tedy, synu mój, słuchaj mię a bądź pilen słów ust moich. **25**. Niechaj się nie unosi za drogami jej serce twoje i nie daj się zdradzać szcieżkam jej, **26**. wielu bowiem zraniwszy powaliła i namocniejszy od niej są pozabijani. **27**. Droga do piekła dom jej, przechodząca aż do gmachów śmierci.

Rozdział 8

1. Izali mądrość nie woła a roztropność nie podawa głosu swego? **2**. Na wierzchach i wysokich górach, przy drodze, w pośrzodku dróg stojąc, **3**. przy bramach miejsckich i w samych drzwiach mówi, rzekąc: **4**. O ludzie, do was wołam, a głos mój ku synom człowieczym. **5**. Zrozumiejcież, maluccy, chytrość, a głupcy, obaczajcie się. **6**. Słuchajcie, bo o wielkich rzeczach mówić będę i otworzą się usta moje, aby opowiadały prawości. **7**. Prawdę rozmyślać będzie gardło moje, a wargi moje będą się brzydzić niezbożnością. **8**. Sprawiedliwe są wszytkie powieści moje, nie masz w nich nic krzywego ani przewrotnego. **9**. Proste są rozumnym i prawe najdującym umiejętność. **10**. Przyjmicie ćwiczenie moje, a nie pieniądze, umiejętność raczej niż złoto obierajcie. **11**. Lepsza jest bowiem mądrość nad wszelakie nadroższe rzeczy, i wszytko, co może być pożądane, nie może jej być przyrównane. **12**. Ja, mądrość, mieszkam w radzie a przy myślach ćwiczonych bywam. **13**. Bojaźń PANSKA nienawidzi złości: pychą i hardością, i drogą złą, i usty dwujęzycznemi brzydzę się. **14**. Moja jest rada i prawość, moja jest roztropność, moje jest męstwo. **15**. Przez mię królowie królują i prawostawcy stanowią sprawiedliwość. **16**. Przez mię książęta panują i mocarze skazują sprawiedliwie. **17**. Ja miłuję tych, którzy mię miłują, a którzy rano czują do mnie, najdą mię. **18**. Przy mnie są bogactwa i sława, pyszne majętności i sprawiedliwość. **19**. Lepszy bowiem jest owoc mój niż złoto i kamienie drogie, a urodzaje moje niż srebro wyborne. **20**. Na drogach sprawiedliwości chodzę, w pośrzodku szcieżek sądowych, **21**. abych ubogaciła te, którzy mię miłują, i skarby ich abym napełniła. **22**. JAHWE mię posiągł na początku dróg swoich, pierwej niżli co czynił z początku. **23**. Od wiekum jest zrządzona i z starodawna, pierwej niżli się ziemia zstała. **24**. Jeszcze nie było przepaści, a jam już poczęta była, ani jeszcze źrzódła wód były wyniknęły, **25**. ani jeszcze góry ciężką wielkością były stanęły: przed pagórkami jam się rodziła. **26**. Jeszcze był ziemie nie uczynił ani rzek, ani zawias okręgu ziemie. **27**. Gdy gotował niebiosa, tamem ja była, gdy pewnym porządkiem i kołem otaczał przepaści, **28**. gdy niebiosa utwierdzał wzgórę i ważył źrzódła wód, **29**. gdy zakładał morzowi granice jego a ustawę dawał wodom, aby nie przestępowały granic swoich, kiedy zawieszał fundamenty ziemie. **30**. Z nimem była wszytko składając i kochałam się na każdy dzień, **31**. igrając przed nim na każdy czas, **32**. igrając na okręgu ziemie: a kochanie moje być z synmi człowieczymi. **33**. Teraz tedy, synowie, słuchajcie mię: Błogosławieni, którzy strzegą dróg moich! **34**. Słuchajcie ćwiczenia a bądźcie mądrymi, a nie odrzucajcie go. **35**. Błogosławiony człowiek, który mię słucha i który czuje u drzwi moich na każdy dzień, i pilnuje u podwojów drzwi moich. **36**. Kto mię najdzie, najdzie żywot i wyczerpnie zbawienie od JAHWE,

Rozdział 9

1. Mądrość zbudowała sobie dom, wyciosała siedm filarów. **2**. Ofiarowała ofiary swoje, roztworzyła wino i stół swój wystawiła. **3**. Posłała dziewki swe (aby przyzwały) na zamek i na mury miejskie: **4**. Jeśli kto jest maluczkim, niechaj przydzie do mnie. **5**. I głupcom mówiła: Pódźcie, pożywajcie chleba mego i pijcie wino, którem wam roztworzyła. **6**. Opuśćcie dzieciństwo a żyjcie i chodźcie drogami roztropności.

7. Kto uczy naśmiewcę, sam sobie krzywdę czyni, a kto strofuje niezbożnika, zmazę sobie rodzi. **8**. Nie karz naśmiewcę, aby cię nie miał w nienawiści, karz mądrego, a będzie cię miłował. **9**. Daj mądremu powód, a przyczyni mu się mądrości, nauczaj sprawiedliwego, a pokwapi się wziąć. **10**. Początek mądrości bojaźń PANSKA, a umiejętność świętych roztropność. **11**. Bo przez mię rozmnożą się dni twoje i przyczynią się tobie lata żywota. **12**. Jeśli będziesz mądrym, sam sobie będziesz, a będzieszli naśmiewcą, sam złe poniesiesz. **13**. Niewiasta głupia i wrzaskliwa, i pełna łudarstwa, a nic zgoła nie umiejąca, **14**. siedzi we drzwiach domu swego na stołku, na wyższym miejscu w mieście, **15**. aby wołała mijających drogą a idących drogą swoją: **16**. Kto jest maluczki, niechaj zstąpi do mnie. A głupcowi rzekła: **17**. Wody kradzione słodsze są, a chleb kryjomy smaczniejszy. **18**. A nie wiedział, że tam są obrzymowie i w głębokościach piekielnych goście jej.

Rozdział 10

1. Mądry syn rozwesela ojca, a syn głupi smętkiem jest matce swojej. **2**. Nic nie pomogą skarby niezbożności, lecz sprawiedliwość wybawi od śmierci. **3**. Nie udręczy Pan głodem dusze sprawiedliwego, a zasadki niezbożnych wywróci. **4**. Ubóstwo sprawiła ręka leniwa, ale ręka mocnych bogactwa gotuje. Kto się wspiera na kłamstwach, ten pasie wiatry a tenże też ściga latające ptaki. **5**. Kto zbiera we żniwa, syn mądry jest, ale kto śpi lecie, syn pohańbienia. **6**. Błogosławieństwo Pańskie nad głową sprawiedliwego, a nieprawość usta bezbożnych pokrywa. **7**. Pamiątka sprawiedliwego z chwałą, ale imię niezbożnych zginie. **8**. Mądry sercem przyjmuje przykazania, głupi bywa bit wargami. **9**. Kto chodzi w prostości, bezpiecznie chodzi, lecz kto wywraca drogi swe, wyjawion będzie. **10**. Kto mruga okiem, przyniesie żal, a głupi wargami będzie bit. **11**. Źrzódło żywota usta sprawiedliwego, a usta niezbożnych nieprawość pokrywają. **12**. Nienawiść wzbudza swary, a wszytkie występki miłość pokrywa. **13**. W uściech mądrego najduje się mądrość, a kij na grzbiecie tego, któremu nie staje serca. **14**. Mądrzy tają umiejętność, lecz usta głupiego są bliskie pohańbienia. **15**. Majętność bogatego miasto mocy jego, bojaźń ubogich - niedostatek ich. **16**. Robota sprawiedliwego ku żywotowi, ale urodzaj niezbożnego ku grzechowi. **17**. Droga do żywota strzegącemu ćwiczenia, lecz kto opuszcza karność, błądzi. **18**. Wargi kłamliwe tają w sobie nienawiść, kto mówi potwarz, głupi jest. **19**. W wielomówności nie będzie bez grzechu, lecz kto miarkuje wargi swe, barzo roztropny jest. **20**. Srebro wyborne język sprawiedliwego, ale serce niezbożnych za nic nie stoi. **21**. Wargi sprawiedliwego nauczają wielu, lecz którzy nieumiejętni są, w niedostatku serca pomrą. **22**. Błogosławieństwo PANSKIE czyni bogatymi, ani się przyłączy do nich utrapienie. **23**. Głupi jakoby śmiechem czyni niecnotę, ale mądrością jest mężowi baczność. **24**. Czego się boi niezbożnik, przydzie nań, żądanie ich sprawiedliwym będzie dano. **25**. Jako chmura przechodząca przeminie niezbożnik, lecz sprawiedliwy jako fundament wieczny. **26**. Jako ocet zębom, a dym oczom, tak leniwy tym, którzy go posłali. **27**. Bojaźń PANSKA dni przyczyni, a lata niezbożnych będą ukrócone. **28**. Oczekawanie sprawiedliwych wesele, lecz nadzieja niezbożnych zginie. **29**. Moc prostego droga

Pańska, a strach tym, którzy źle czynią. **30**. Sprawiedliwy na wieki poruszon nie będzie, a niezbożnicy mieszkać nie będą na ziemi. **31**. Usta sprawiedliwego zrodzą mądrość, język przewrotnych zginie. **32**. Wargi sprawiedliwego upatrują wdzięczności, a usta bezbożnych przewrotności.

Rozdział 11

1. Waga zdradliwa brzydliwość jest u JAHWE, a gwicht sprawiedliwy, wola jego. **2**. Gdzie będzie pycha, tam będzie i hańba, a gdzie jest pokora, tam i mądrość. **3**. Prostota sprawiedliwych poprowadzi je, a podeszcie fałszerzów spustoszy je. **4**. Nie pomogą bogactwa w dzień pomsty, ale sprawiedliwość wybawi od śmierci. **5**. Sprawiedliwość prostego naprostuje drogę jego, a niezbożnik upadnie w swojej niezbożności. **6**. Sprawiedliwość prawych wyzwoli je, a niesprawiedliwi w zasadkach swoich poimani będą. **7**. Gdy umrze człowiek niezbożny, ustanie wszytka nadzieja i oczekawanie frasowliwych zginie. **8**. Sprawiedliwy z ucisku wyrwan jest, a miasto niego niezbożnik będzie dany. **9**. Obłudnik usty zdradza przyjaciela swego, ale sprawiedliwi umiejętnością będą wybawieni. **10**. W szczęściu sprawiedliwych będzie się radowało miasto, a w zatraceniu niezbożnych będzie pochwała. **11**. Błogosławieństwem sprawiedliwych wywyższy się miasto, a usty niezbożnych wywróci się. **12**. Kto gardzi przyjacielem swoim, potrzebujący serca jest, a człowiek rozumny milczy. **13**. Kto zdradliwie chodzi, objawia tajemnice, ale kto wiernego serca, tai tego, czego mu się przyjaciel zwierzył. **14**. Gdzie nie masz rządce, lud upadnie, a zdrowie, gdzie wiele rady. **15**. Złym utrapion będzie, który ręczy za obcego, lecz kto się strzeże sideł, bezpieczen będzie. **16**. Niewiasta wdzięczna dostąpi sławy, a mocarze będą mieć bogactwa. **17**. Dobrze czyni duszy swej człowiek miłosierny, a który okrutnym jest, odrzuca i krewne. **18**. Bezbożnik czyni dzieło nietrwałe, a siejącemu sprawiedliwość, zapłata wierna. **19**. Łaskawość gotuje żywot, a naśladowanie złych - śmierć. **20**. Brzydliwe JAHWE serce przewrotne, a upodobanie jego w tych, którzy w prostości chodzą. **21**. Ręka w ręce nie ujdzie zły karania, ale nasienie sprawiedliwych zachowane będzie. **22**. Kolce złote w pysku u świnie, niewiasta piękna, a głupia. **23**. Żądza sprawiedliwych wszelka dobra jest, oczekawanie niezbożników zapalczywość. **24**. Jedni udzielają własnych, a bogatszymi się zstawają, a drudzy wydzierają nie swoje, a zawsze są w niedostatku. **25**. Dusza, która błogosławi, utyje, a kto upaja i sam też upojon będzie. **26**. Kto kryje zboże, przeklnie go pospólstwo, lecz błogosławieństwo nad głową przedawających. **27**. Dobrze wstaje rano, który szuka dobra, ale kto szuka złości, zatłumi go. **28**. Kto ufa w bogactwach swoich, upadnie, a sprawiedliwi jako zielony list zakwitną. **29**. Kto miesza dom swój, odziedziczy wiatry, a kto głupi jest, będzie służył mądremu. **30**. Owoc sprawiedliwego drzewo żywota, a kto przyjmuje dusze, mądry jest. **31**. Jeśliż sprawiedliwy na ziemi odnosi, jako daleko więcej niezbożny i grzeszny?

Rozdział 12

1. Kto miłuje karność, miłuje umiejętność, ale kto nienawidzi strofowania, głupi jest. **2**. Kto dobry jest, wyczerpnie łaskę u Pana, ale kto ufa w myślach swoich, niezbożnie czyni. **3**. Nie zmocni się człowiek

z niezbożności, a korzeń sprawiedliwych nie będzie poruszony. **4**. Niewiasta pilna jest koroną mężowi swemu, a zgniłość w kościach jego, która czyni rzeczy godne sromoty. **5**. Myśli sprawiedliwych sądy, a rady niezbożnych zdradliwe. **6**. Słowa niezbożników czyhają na krew, usta sprawiedliwych wybawiają je. **7**. Obróć niezbożne, a nie będzie ich, a dom sprawiedliwych stać będzie. **8**. Z nauki swojej mąż będzie poznany, ale kto jest nikczemny a głupi, wzgardzie podlęże. **9**. Lepszy jest ubogi mając swą potrzebę, niżli chłubliwy, który potrzebuje chleba. **10**. Zna sprawiedliwy dusze bydła swego, a wnętrzności niezbożnych okrutne. **11**. Kto sprawuje ziemię swoję, będzie nasycon chlebem, ale kto się próżnowaniem bawi, nagłupszy jest. Kto wesoły jest w zasiadaniu na winie, w zamkach swoich zostawi sromotę. **12**. Żądza niezbożnika zmocnienie niecnotliwych, lecz korzeń sprawiedliwych róść będzie. **13**. Dla ust przewrotnych przybliża się upad złośliwemu, lecz sprawiedliwy ujdzie ucisku. **14**. Z owocu ust swoich każdy będzie napełnion dobrami a według uczynków rąk jego będzie mu oddano. **15**. Droga głupiego prosta w oczach jego, lecz kto mądry jest, słucha porady. **16**. Głupi natychmiast gniew swój pokazuje, lecz kto krzywdę pokrywa, chytry jest. **17**. Który, co wie, mówi, świadek jest sprawiedliwy, ale który kłama, jest świadek zdradliwy. **18**. Jest który obiecuje, a jako mieczem sumnienia kłuty bywa, a język mądrych jest zdrowie. **19**. Warga prawdy trwała będzie na wieki, a kto jest świadek nagły, ten stroi język kłamstwa. **20**. Zdrada w sercu myślących złości, ale którzy radzą o pokoju, idzie za nimi wesele. **21**. Nie zafrasuje sprawiedliwego, cokolwiek nań przypadnie, lecz niezbożnicy będą pełni złego. **22**. Brzydkością są JAHWE wargi kłamliwe, a którzy się wiernie obchodzą, podobają mu się. **23**. Człowiek chytry tai umiejętność, a serce głupich wywoływa głupstwo. **24**. Ręka mocnych panować będzie, a która leniwa jest, pod hołdem będzie. **25**. Smutek w sercu męża poniży go, a powieścią dobrą uweselon bywa. **26**. Kto nie waży szkody dla przyjaciela, jest sprawiedliwy, lecz droga niezbożnych zdradzi je. **27**. Nie najdzie zysku zdradliwy, a majętność człowieka będzie cena złota. **28**. Na szcieżce sprawiedliwości żywot, a droga zdrożna wiedzie do śmierci.

Rozdział 13

1. Syn mądry - nauka ojcowska, a który jest naśmiewca, nie słucha, kiedy go strofują. **2**. Z owocu ust swoich człowiek będzie nasycon dobrami, ale dusza przestępców złośliwa. **3**. Kto strzeże ust swoich, strzeże dusze swojej, lecz kto nierozmyślny jest ku mówieniu, poczuje szkody. **4**. Chce i nie chce leniwiec, a dusza robiących utyje. **5**. Słowem kłamliwym będzie się brzydził sprawiedliwy, lecz niezbożnik zawstydza i zawstydzon będzie. **6**. Sprawiedliwość strzeże drogi niewinnego, lecz niezbożność podchodzi grzesznika. **7**. Jest jakoby bogaty, choć nic nie ma, a jest jakoby ubogi, choć ma wiele bogactw. **8**. Okup dusze męża, bogactwa jego, lecz ubogi nie odnosi łajania. **9**. Światłość sprawiedliwych uwesela, ale świeca niezbożnych zagaśnie. **10**. Między pysznymi zawsze są swary, a którzy wszytko czynią z poradą, rządzą się mądrością. **11**. Majętność prędko nabyta umniejszy się, a która po lekku bywa ręką zgromadzona, rozmnoży się. **12**. Nadzieja, która się odwłóczy, trapi duszę,

drzewo żywota pożądanie wypełnione. **13**. Kto uwłacza rzeczy jakiej, sam się na przyszły czas obowięzuje, a kto się boi przykazania, w pokoju będzie mieszkał. Dusze zdradliwe błądzą w grzechach, ale sprawiedliwi są miłosierni i litują się. **14**. Zakon mądrego zdrój żywota: aby odwodził od upadku śmierci. **15**. Nauka dobra da łaskę, na drodze gardzących - przepaść. **16**. Chytry czyni wszytko zdradą, ale kto głupi jest, pokazuje głupstwo. **17**. Poseł niezbożnego wpadnie we złe, ale poseł wierny - zdrowie. **18**. Nędza i sromota temu, który opuszcza ćwiczenie, a kto słucha karzącego, wsławion będzie. **19**. Żądza jeśli się spełni, rozkoszuje duszę, brzydzą się głupi temi, którzy się strzegą złego. **20**. Kto chodzi z mądrym, mądrym będzie, przyjaciel głupich, stanie się podobny. **21**. Grzeszniki goni nieszczęście, a sprawiedliwym nagrodzi się dobrem. **22**. Dobry zostawuje dziedzicami syny i wnuki i chowają na sprawiedliwego majętność grzesznego. **23**. Obfita żywność na nowinach ojców, ale innym bywają zbierane bez rozsądku. **24**. Kto folguje rózdze, nie nawidzi syna swego, lecz kto go miłuje, ustawnie ćwiczy. **25**. Sprawiedliwy je i nasyca duszę swoję, lecz brzuch niezbożnych nienasycony.

Rozdział 14

1. Mądra niewiasta buduje dom swój, a głupia i zbudowany rękoma zepsuje. **2**. Chodzący prostą drogą i bojący się Boga wzgardzon bywa od tego, który bezecną drogą chodzi. **3**. W uściech głupiego kij pychy, lecz wargi mądrych strzegą ich. **4**. Kędy nie masz wołów, żłób próżny jest, a gdzie wiele zboża, tam jest jawna moc wołu. **5**. Świadek prawdziwy nie kłama, lecz nieprawdę powiada świadek zdradliwy. **6**. Szuka naśmiewca mądrości, a nie najduje, nauka roztropnych łacna. **7**. Idź przeciw mężowi głupiemu, a nie zna warg mądrości. **8**. Mądrość chytrego jest rozumieć drogę swoję, a nieopatrzność głupich obłędna. **9**. Głupi będzie się śmiał z grzechu, a między sprawiedliwymi będzie mieszkała łaska. **10**. Serce, które zna gorzkość dusze swojej, do wesela jego nie przymiesza się obcy. **11**. Dom niezbożnych zgładzon będzie, lecz przybytki sprawiedliwych zakwitną. **12**. Jest droga, która się zda człowiekowi sprawiedliwa, ale koniec jej prowadzi do śmierci. **13**. Śmiech będzie zmieszan z żałością, a koniec wesela smutek posiada. **14**. Drogami swymi nasycon będzie głupi, a nad nim będzie mąż dobry. **15**. Prostak wierzy każdemu słowu, chytry rozważa kroki swoje. Syn zdradliwy nie będzie miał nic dobrego, ale słudze mądremu poszczęścią się sprawy i wyprostuje się droga jego. **16**. Mądry boi się i odstępuje od złego, głupi przeskakuje a dufa. **17**. Niecierpliwy czynić będzie głupstwo, a mąż chytry przemierzły jest. **18**. Maluczcy posiędą głupstwo, a opatrzni będą czekać umiejętności. **19**. Będą leżeć źli przed dobrymi, a niezbożnicy u drzwi sprawiedliwych. **20**. Ubogi i bliźniemu swemu omierzły będzie, ale bogatych jest przyjaciół wiele. **21**. Kto gardzi bliźnim swoim, grzeszy, ale kto ma litość nad ubogim, błogosławiony będzie. Kto wierzy w Pana, miłosierdzie miłuje. **22**. Błądzą, którzy źle czynią, miłosierdzie i prawda gotują dobra. **23**. Ze wszelkiej roboty będzie dostatek, ale gdzie słów wiele, tam często niedostatek. **24**. Korona mądrych bogactwa ich, szaleństwo głupich nieroztropność. **25**. Wybawia duszę świadek prawdziwy, a zdradliwy kłamstwa mówi. **26**. W bojaźni PANSKIEJ ufanie mocy i synowie jego nadzieję

mieć będą. **27**. Bojaźń PANSKA zdrój żywota, aby uszli upadku śmierci. **28**. W wielkości ludu godność królewska, a w trosze ludzi zelżywość książęcia. **29**. Kto jest cierpliwy, wielką się mądrością rządzi, a kto niecierpliwy jest, wywyższa swe głupstwo. **30**. Żywot ciała zdrowie serca, spróchnienie kości, zazdrość. **31**. Kto czyni krzywdę ubogiemu, urąga stworzycielowi jego, a czci go, kto ma smiłowanie nad ubogim. **32**. Dla złości swej niezbożnik wygnany będzie, ale sprawiedliwy nadzieję ma przy śmierci swojej. **33**. W sercu roztropnego odpoczywa mądrość i wszelkie nieuczone wyćwiczy. **34**. Sprawiedliwość wywyższa naród, ale grzech czyni ludzie mizernymi. **35**. Sługa roztropny wdzięczny jest królowi, niepożyteczny gniew jego odniesie,

Rozdział 15

1. Odpowiedź łagodna uśmierza gniew, ale mowa przykra pobudza. **2**. Język mądrych zdobi umiejętność, usta głupich wywierają głupstwo. **3**. Na każdym miejscu oczy PANSKIE, wypatrują dobre i złe. **4**. Język łagodny, drzewo żywota, a który niemierny jest, zetrze ducha. **5**. Głupi śmieje się z strofowania ojca swego, lecz kto strzeże karności, chytrszy będzie. W obfitej sprawiedliwości moc jest nawiętsza, a myśli niezbożnych będą wykorzenione. **6**. Dom sprawiedliwego moc wielka, a w dochodziech niezbożnego zamieszanie. **7**. Wargi mądrych siać będą umiejętność, serce głupich inaksze będzie. **8**. Ofiary niezbożnych obrzydłe JAHWE, modlitwy sprawiedliwych przyjemne. **9**. Obrzydłość jest JAHWE droga niezbożnego, który idzie za sprawiedliwością, jest umiłowany od niego. **10**. Nauka zła opuszczającemu drogę żywota, kto nienawidzi karności, umrze. **11**. Piekło i zatracenie przed JAHWE, jako daleko więcej serca synów człowieczych? **12**. Zaraźliwy nie miłuje tego, kto go karze, i do mądrych nie idzie. **13**. Serce wesołe rozwesela oblicze, w frasunku serca duch upada. **14**. Serce mądrego szuka nauki, a usta głupich karmią się nieumiejętnością. **15**. Wszytkie dni ubogiego złe, myśl bezpieczna jako ustawiczne gody. **16**. Lepsza jest trocha z bojaźnią PANSKĄ niż wielkie skarby, a nie nasycające. **17**. Lepiej jest być proszonym na jarzynę z miłością niż na cielę tłuste z nienawiścią. **18**. Mąż gniewliwy pobudza swary, który cierpliwy jest, uśmierza wzbudzone. **19**. Droga leniwych jako płot cierniowy, droga sprawiedliwych bez obrazy. **20**. Syn mądry uwesela ojca, a głupi człowiek gardzi matką swoją. **21**. Głupstwo wesele głupiemu, a mąż mądry prostuje kroki swoje. **22**. Rozpraszają się myśli, kędy nie masz rady, ale gdzie jest wiele radzących, utwierdzają się. **23**. Weseli się człowiek w zdaniu ust swoich, a mowa czasu swego rzeczona jest barzo dobra. **24**. Szcieżka żywota nad umiejętnym, aby się uchronił piekła nagłębszego. **25**. Dom pysznych JAHWE wywróci, a granice wdów potwierdza. **26**. Obrzydłość JAHWE myśli złe, a czysta mowa napiękniejsza potwierdzona będzie od niego. **27**. Miesza dom swój, który łakomstwa naszladuje, a kto nienawidzi darów, będzie żył. Przez miłosierdzie i wiarę bywają oczyściane grzechy, a przez bojaźń Pańską wszelki odstępuje od złego. **28**. Serce sprawiedliwego rozmyśla posłuszeństwo, usta niezbożnych opływają złością. **29**. Daleko jest JAHWE od niezbożnych, a modlitwy sprawiedliwych wysłucha. **30**. Światłość oczu uwesela duszę, a dobra sława czyni tłuste kości. **31**. Ucho, które słucha

karności żywota, w pośrzodku mądrych mieszkać będzie. **32**. Kto odrzuca karność, wzgardza duszę swoję, ale kto przyjmuje karanie, panem jest serca. **33**. Bojaźń PANSKA ćwiczenie mądrości, a sławę uprzedza pokora.

Rozdział 16

1. Człowiecza jest duszę przygotować, a PANSKA rządzić językiem. **2**. Wszystkie drogi człowiecze są jawne przed oczyma jego: JAHWE jest, który uważa duchy. **3**. Objaw JAHWE uczynki twoje, a będą wyprostowane myśli twoje. **4**. Pan wszytko udziałał sam dla siebie, też i niezbożnika na zły dzień. **5**. Obrzydły jest JAHWE każdy pyszny: by też ręka do ręki była, nie uchodzi karania. Początek drogi dobrej czynić sprawiedliwość, i wdzięczniejsza Bogu niżli ofiary ofiarować. **6**. Miłosierdziem i prawdą nieprawość bywa odkupiona, a w bojaźni PANSKIEJ strzegą się złego. **7**. Gdy się podobają JAHWE drogi człowiecze, tedy i nieprzyjacioły jego przywiedzie do pokoju. **8**. Lepsza jest trocha z sprawiedliwością niżli wielkie dochody z nieprawością. **9**. Serce człowiecze rozrządza drogi swoje, ale PANSKA jest prostować kroki jego. **10**. Proroctwo w wargach królewskich, w sądzie nie błądzą usta jego. **11**. Waga i szala jest sąd PANSKI, a uczynki jego wszytkie gwichty w worku. **12**. Obrzydliwi królowi, którzy źle czynią, bo sprawiedliwością umacnia się stolica. **13**. Upodobanie królewskie wargi sprawiedliwe, kto mówi dobrze, będzie umiłowan. **14**. Gniew królewski posłowie śmierci, a mąż mądry ubłaga ji. **15**. W wesołości twarzy królewskiej żywot, a łaska jego jako deszcz późny. **16**. Nabywaj mądrości, bo lepsza jest nad złoto, i nabywaj roztropności, bo droższa jest nad srebro. **17**. Szcieżka sprawiedliwych odchyla się od złego, stróż dusze swej strzeże drogi swojej. **18**. Przed zginieniem uprzedza pycha, a przed upadkiem duch się wynosi. **19**. Lepiej jest korzyć się z cichymi niżli dzielić korzyści z pysznymi. **20**. Ćwiczony w słowie najdzie dobra, a który ma nadzieję w JAHWE, błogosławiony jest. **21**. Który jest mądrego serca, będzie nazwany rozumnym, a kto wdzięcznej wymowy, więcej odniesie. **22**. Zdrój żywota nauka tego, kto ją ma, a nauka głupich szaleństwo. **23**. Serce mądrego wyćwiczy usta jego, a wargam jego przyda wdzięczności. **24**. Plastr miodu słowa ozdobne, słodkość duszy, zdrowie kościom. **25**. Jest droga, która się zda człowiekowi prawa, a koniec jej prowadzi do śmierci. **26**. Dusza robiącego robi sobie, bo go przymuszają usta jego. **27**. Mąż niezbożny wykopuje złość, a na wargach jego ogień się rozpala. **28**. Człowiek przewrotny wszczyna zwady, a świegotliwy rozłącza książęta. **29**. Mąż złościwy nuci bliźniego swego i prowadzi go drogą niedobrą. **30**. Kto zapatrzywszy się myśli przewrotności, gryząc wargi swoje dokazuje złości. **31**. Wieniec godności szedziwość, która się najduje w drogach sprawiedliwości. **32**. Lepszy jest cierpliwy niżli mąż mocny, a który panuje sercu swemu, niż ten, co miast dobywa. **33**. Losy do łona rzucają: ale od JAHWE bywają nastrojone.

Rozdział 17

1. Lepszy jest kęs chleba suchego z weselem niżli dom pełen ofiar z swarem. **2**. Sługa roztropny będzie panował nad synmi głupimi, a między bracią będzie dzielił dziedzictwo. **3**. Jako w ogniu próbują srebro, a złoto w piecu, tak JAHWE próbuje serca. **4**. Złośnik posłuszen jest językowi złośliwemu, a zdradliwy słucha warg kłamliwych. **5**. Kto gardzi ubogim, lży stworzyciela jego, a kto się raduje z upadku drugiego, nie ujdzie karania. **6**. Wieńcem starych są synowie synów, a chwała synów, ojcowie ich. **7**. Nie przystają głupiemu słowa poważne ani książęciu usta kłamliwe. **8**. Kamień drogi nawdzięczniejszy oczekiwanie czekającego: gdzie się kolwiek obraca, mądrze rozumie. **9**. Kto tai grzech, szuka przyjaźni, kto inakszemi słowy powtarza, rozłącza złączone. **10**. Więcej waży upominanie u roztropnego niżli sto plag u głupiego. **11**. Zły człowiek zawsze swaru szuka, ale anjoł okrutny będzie wysłan przeciw jemu. **12**. Lepiej jest potkać się z niedźwiedzicą, kiedy jej dzieci wezmą, niżli z głupim ufającym w głupstwie swoim. **13**. Kto oddaje złe za dobre, nie wynidzie złe z domu jego. **14**. Kto spuszcza wodę, początkiem jest swarów, i niżli odniesie lekkość, odstępuje sądu. **15**. Kto usprawiedliwia niezbożnego i kto potępia sprawiedliwego, obadwa są obrzydłymi JAHWE. **16**. Cóż pomoże głupiemu, że ma bogactwa? - ponieważ mądrości kupić nie może. Kto dom swój wysoko podnosi, szuka obalenia, a kto się chroni nauki, we złe wpadnie. **17**. Na każdy czas miłuje, kto jest przyjacielem, a brat doznan bywa w utrapieniu. **18**. Głupi człowiek klaskać będzie rękoma, gdy zaręczy za przyjaciela swego. **19**. Kto myśli o rozterkach, miłuje swary, a kto podnosi drzwi, upadku szuka. **20**. Kto jest przewrotnego serca, nie najdzie dobra, a kto wywraca język, we złe wpadnie. **21**. Głupi się urodził na sromotę swoję, ale ani ociec głupiego będzie miał pociechy. **22**. Serce wesołe czyni wiek kwitnący, duch smutny wysusza kości. **23**. Dar z zanadrza niezbożnik bierze, aby wywrócił szcieżki sądowe. **24**. Na twarzy roztropnego świeci się mądrość, oczy głupich na kończynach ziemie. **25**. Syn głupi gniewem ojcowi, a żałością matce, która go porodziła. **26**. Niedobrze jest uszkodzić sprawiedliwego ani bić przełożonego, który dobrze sądzi. **27**. Kto miarkuje mowy swe, jest uczony i mądry, a drogiego ducha mąż ćwiczony. **28**. I głupi, jeśli milczy, będzie mian za mądrego, a jeśli stuli usta swe, za roztropnego.

Rozdział 18

1. Przyczyn szuka, kto się chce z przyjacielem rozstać, na każdy czas urągania godzien będzie. **2**. Nie przyjmuje głupi słów roztropności, chybabyś to powiadał, co ma w sercu swoim. **3**. Niezbożnik, gdy przydzie w głębokość grzechów, za nic sobie nie ma, ale za nim idzie hańba i sromota. **4**. Woda głęboka słowa z ust męża, potok wylewający zdrój mądrości. **5**. Mieć wzgląd na osobę niezbożnego, nie jest rzecz dobra, abyś ustąpił od prawdy sądu. **6**. Wargi głupiego wdawają się w swary, a usta jego wzbudzają rozterki. **7**. Usta głupiego za zginieniem jego, a wargi jego upadkiem duszy jego. **8**. Słowa dwujęzycznego jakoby proste, a one przerażają aż do samych wnętrzności żywota. Leniwego poraża bojaźń, a dusze niewieściuchów będą łaknąć. **9**. Kto niedbały i leniwy jest w robocie swojej, bratem jest rozpraszającego roboty swoje. **10**. Wieża namocniejsza imię PANSKIE, do niego bieży sprawiedliwy,

a będzie wywyższon. **11**. Majętność bogatego miasto mocy jego i jako mur mocny obtaczający go. **12**. Przed upadkiem podnosi się serce człowiecze i przed sławą bywa uniżone. **13**. Kto pierwej odpowiada, niżli wysłucha, pokazuje się być głupim i pohańbienia godnym. **14**. Duch męża podpiera mdłość jego, ale ducha do gniewu łacnego kto będzie mógł znosić? **15**. Serce roztropnego otrzyma umiejętność, a ucho mądrych szuka wiadomości. **16**. Dar człowieczy rozprzestrzenia drogę jego i czyni mu miejsce przed książęty. **17**. Sprawiedliwy napierwej sam na się żałuje, przydzie przyjaciel jego i doświadczać go będzie. **18**. Los uśmierza zwady i między możnymi też rozsądek czyni. **19**. Brat, który bywa wspomagan od brata, jako miasto mocne, a sądy jako zawory miast. **20**. Z owocu ust męża napełni się brzuch jego, a urodzaje warg jego nasycą go. **21**. Śmierć i żywot w ręce języka, którzy ji miłują, będą jeść owoce jego. **22**. Kto nalazł żonę dobrą, nalazł rzecz dobrą i wyczerpnie pociechę od JAHWE. Kto wygania żonę dobrą, wygania rzecz dobrą, ale kto trzyma cudzołożnicę, głupi jest i niezbożny. **23**. Człowiek ubogi z prośbami mówi, ale bogaty surowie odpowiada. **24**. Mąż przyjacielski do towarzystwa większym przyjacielem będzie niżli brat.

Rozdział 19

1. Lepszy jest ubogi, który chodzi w prostocie swej, niżli bogaty warg przewrotnych i głupi. **2**. Gdzie nie masz umiejętności dusze, nie masz dobra, a kto prędkich jest nóg, potknie się. **3**. Głupstwo człowiecze wywraca drogę jego, a na Boga wre sercem swym. **4**. Bogactwa przyczyniają wiele przyjaciół, lecz od ubogiego i ci, które miał, odstępują. **5**. Świadek fałeszny nie ujdzie karania, a kto mówi kłamstwa, nie uciecze. **6**. Wiele tych, którzy czczą osobę możnego, i są przyjaciółmi dary dającego. **7**. Bracia człowieka ubogiego nienawidzą go a k temu i przyjaciele daleko odstąpili od niego. Kto się tylko na słowiech sadzi, nic nie będzie miał: **8**. lecz kto ma rozum, miłuje duszę swoję, a strzegący roztropności najdzie dobra. **9**. Świadek fałeszny nie ujdzie karania, a kto mówi kłamstwa, zginie. **10**. Nie przystoi głupiemu rozkosz ani słudze panować nad książęty. **11**. Nauka męża po cierpliwości bywa doznana, a cześć jego jest mijać nieprawość. **12**. Jako ryk lwi, tak i gniew królewski, a jako rosa na trawie, tak też wesoła twarz jego. **13**. Żałość ojcowa syn głupi, a dach ustawicznie kapający swarliwa niewiasta. **14**. Dom i majętności dane bywają od rodziców, ale żona roztropna właśnie od samego JAHWE. **15**. Lenistwo przynosi ospałość, a dusza niedbała będzie łaknęła. **16**. Kto strzeże przykazania, strzeże dusze swojej, lecz kto zaniedbawa drogi swej, umorzon będzie. **17**. Na lichwę daje JAHWE, kto ma litość nad ubogim, i nagrodę jego odda mu. **18**. Ćwicz syna twego, nie rozpaczaj, a ku zabiciu jego nie przykładaj dusze twojej. **19**. Kto niecierpliwy jest, szkodę popadnie, a gdy wydrze, drugie przyda. **20**. Słuchaj porady a przyjmuj ćwiczenie, abyś był mądrym na ostatku twoim. **21**. Wiele myśli w sercu męża: a wola PANSKA trwać będzie. **22**. Człowiek potrzebny jest miłosierny, a lepszy jest ubogi niż mąż kłamliwy. **23**. Bojaźń PANSKA do żywota: w obfitości mieszkać będzie bez nawiedzenia złego. **24**. Kryje leniwy rękę swą pod pachy ani ją do ust swoich przykłada. **25**. Gdy zaraźliwego ubijesz, głupi mędrszym będzie, a jeśli

skarzesz mądrego, zrozumie karność. **26**. Kto frasuje ojca a wypądza matkę, bezecny jest i nieszczęśliwy. **27**. Nie przestawaj, synu, słuchać nauki a umiej słowa umiejętności. **28**. Świadek nieprawy śmieje się z sądu, a usta niezbożnych żrzą nieprawość. **29**. Nagotowano pośmiewcom sądy i młoty bijące - ciałom głupich.

Rozdział 20

1. Rozpustna rzecz wino i zwadliwe pijaństwo, ktokolwiek się w nich kocha, nie będzie mądrym. **2**. Jako ryk lwi, tak i strach królewski: kto go drażni, grzeszy przeciw duszy swojej. **3**. Poczciwość jest człowiekowi, który się odłącza od zwady, a wszyscy głupi wdawają się w swary. **4**. Dla zimna leniwiec orać nie chciał: przetoż będzie żebrał lecie, a nie dadzą mu. **5**. Jako woda głęboka, tak rada w sercu męża, ale człowiek mądry wyczerpnie ją. **6**. Wiele ludzi miłosiernymi zowią, ale męża wiernego kto najdzie? **7**. Sprawiedliwy, który chodzi w prostocie swojej, błogosławione po sobie syny zostawi. **8**. Król, który siedzi na stolicy sądowej, rozprasza wszytko złe pojźrzeniem swoim. **9**. Któż może mówić: Czyste jest serce moje, jestem próżen grzechu? **10**. Waga i waga, miara i miara: oboje obrzydłe jest u Boga. **11**. Po zabawach jego poznać dziecię, jeśli czyste i prawe są uczynki jego. **12**. Ucho słuchające a oko widzące, JAHWE oboje uczynił. **13**. Nie kochaj się w spaniu, aby cię ubóstwo nie ścisnęło, otwórz oczy swoje a najedz się chleba. **14**. Złe jest, złe jest, mówi każdy kupujący, a odszedszy, tedy się będzie chwalił. **15**. Jest złoto i obfitość pereł, i naczynie drogie usta umiejętności. **16**. Weźmi suknią tego, który ręczył za obcego, a za obce weźmi fant od niego. **17**. Słodki jest człowiekowi chleb kłamstwa: a potym napełnią się piaskiem usta jego. **18**. Myśli poradami się utwierdzają, a rządem mają być sprawowane wojny. **19**. Z tym, który objawia tajemnice a chodzi zdradliwie, a rozwodzi wargi swe, nie miej towarzystwa. **20**. Kto złorzeczy ojcu swemu i matce, pochodnia jego zgaśnie wpośrzód ciemności. **21**. Dziedzictwo, do którego się z przodku kwapią, na końcu błogosławieństwa mieć nie będzie. **22**. Nie mów: Oddam złość; czekaj na JAHWE, a wybawi cię. **23**. Brzydliwość jest u JAHWE waga i waga, szala zdradliwa nie jest dobra. **24**. Od JAHWE bywają prostowane kroki męża, a któryż z ludzi może zrozumieć drogę swoję? **25**. Upadek jest człowiekowi pożrzeć święte, a szlubiwszy odmienić. **26**. Król mądry rozpądza niezbożniki i obraca na nie koło. **27**. Duch człowieczy jest pochodnia PANSKA, która wypatruje wszytkie skrytości wnętrzne. **28**. Miłosierdzie i prawda strzegą króla, a łaskawością umacnia się stolica jego. **29**. Wesele młodych moc ich i ozdoba starych szedziwość. **30**. Siność rany otrze złości, i razy we wnętrznościach brzucha.

Rozdział 21

1. Jako rozdziały wód, tak serce królewskie w ręce PANSKIEJ: kędy jedno chce, nachyli go. **2**. Wszelka droga człowiecza zda mu się być prawa: ale JAHWE uważa serca. **3**. Czynić miłosierdzie i sprawiedliwość więcej się JAHWE podoba niżli ofiary. **4**. Wynoszenie oczu jest rozszerzenie serca, świeca niezbożnych grzech. **5**. Myśli dużego zawsze w dostatku, lecz każdy leniwy zawsze jest

w niedostatku. **6**. Który zbiera skarby językiem kłamliwym, niczemny i szalony jest i wpadnie w sidła śmierci. **7**. Drapiestwa niezbożnych zrzucą je, iż nie chcieli czynić sądu. **8**. Przewrotna droga człowiecza daleka jest, ale kto czysty jest, szczera sprawa jego. **9**. Lepiej jest siedzieć w kącie domu niżli z żoną swarliwą a w domu społecznym. **10**. Dusza niezbożnego żąda złego: nie zlituje się nad bliźnim swoim. **11**. Skarawszy zaraźliwego mędrszy będzie prostak, a jeśli naśladuje mądrego, przyjmie naukę. **12**. Myśli sprawiedliwy o domu niezbożnego, aby odciągnął niezbożne od złego. **13**. Kto zatula uszy swe na wołanie ubogiego, będzie i sam wołał, a nie wysłuchają go. **14**. Dar potajemnie dany gasi gniewy, a upominek w zanadrzu rozgniewanie wielkie. **15**. Radość sprawiedliwemu jest czynić sąd, a strach działającym nieprawość. **16**. Człowiek, który zbłądzi z drogi nauki, we zborze obrzymów mieszkać będzie. **17**. Kto się kocha w używaniu, w niedostatku będzie, kto miłuje wino i tłuste kąski, nie zbogaci się. **18**. Niezbożny będzie dan za sprawiedliwego, a nieprawy za prawe. **19**. Lepiej jest mieszkać w ziemi pustej niżli z żoną swarliwą a gniewliwą. **20**. Skarb pożądany i wonny olejek w mieszkaniu sprawiedliwego, a głupi człowiek rozleje go. **21**. Kto naśladuje sprawiedliwości i miłosierdzia, najdzie żywot, sprawiedliwość i chwałę. **22**. Miasto mocnych ubiegł mądry i zepsował moc ufania ich. **23**. Kto strzeże ust swoich i języka swego, strzeże od ucisków dusze swojej. **24**. Hardego i pysznego zowią nieuczonym, który w gniewie pysznie się sprawuje. **25**. Pożądliwości zabijają leniwego, abowiem nie chciały nic robić ręce jego. **26**. Przez cały dzień pragnie i pożąda, a kto sprawiedliwy jest, daje bez przestanku. **27**. Ofiary niezbożnych brzydliwe: iż się ofiarują z grzechu. **28**. Świadek kłamliwy zginie, mąż posłuszny będzie mówił zwycięstwo. **29**. Człowiek niezbożny niewstydliwie zatwardza twarz swoję, ale kto prawy jest, poprawia drogi swojej. **30**. Nie masz mądrości, nie masz roztropności, nie masz rady przeciw JAHWE. **31**. Konia gotują na dzień bitwy: ale JAHWE daje wybawienie.

Rozdział 22

1. Lepsze jest imię dobre niż wielkie bogactwa, łaska nad srebro i złoto. **2**. Bogaty i ubogi potkali się: obudwu JAHWE jest stworzycielem. **3**. Smyślny obaczy złe i skrył się, prostak minął i popadł szkodę. **4**. Koniec skromności bojaźń PANSKA, bogactwo i chwała, i żywot. **5**. Oręża i miecze na drodze przewrotnego, a stróż dusze swej daleko odstępuje od nich. **6**. Przypowieść jest: Młodzieniec wedle drogi swej, choćby się zstarzał, nie odstąpi od niej. **7**. Bogaty ubogim rozkazuje, a kto u kogo pożycza, sługą jest tego, który mu pożyczył. **8**. Kto sieje nieprawość, będzie żął nieszczęście i laską gniewu swego zniszczeje. **9**. Kto skłonny jest ku miłosierdziu, błogosławion będzie, bo chleba swego dał ubogiemu. Zwycięstwa i czci dostanie, kto dary daje, a duszę odejmuje tych, co je biorą. **10**. Wypądź naśmiewcę, a wynidzie z nim swar i ustaną prawa i potwarzy. **11**. Kto miłuje czystość serdeczną, dla wdzięczności ust swoich będzie miał przyjacielem króla. **12**. Oczy PANSKIE strzegą umiejętności, a słowa nieprawego bywają wywrócone. **13**. Mówi leniwiec: Lew jest na dworze, w pośrzód ulic zabit będę. **14**. Usta cudzej są dołem głębokim: na kogo się JAHWE gniewa, wpadnie weń. **15**. Głupstwo przywiązane jest do serca

dziecięcego, ale rózga karania wypędzi je. **16**. Kto potwarza ubogiego, aby przysporzył majętności sobie, da sam bogatszemu i będzie nędzę klepał. **17**. Nakłoń ucha twego a słuchaj słów mądrych, a serce swoje przyłóż do nauki mojej, **18**. którać piękna będzie, gdy ją zachowasz w sercu swoim, i rozpłynie się po wargach twoich, **19**. aby było w JAHWE ufanie twoje: i przetożem ci ją dziś pokazał. **20**. Otom ci ją trojako opisał w myślach i w nauce, **21**. abym ci okazał stałość i powieści prawdziwe, abyś z nich odpowiadał tym, którzy cię posłali. **22**. Nie czyń bezprawia ubogiemu, iż ubogi jest, ani niszcz nędznika w bramie, **23**. abowiem JAHWE będzie sądził sprawy jego i przebije tych, którzy przebili duszę jego. **24**. Nie bądź przyjacielem człowiekowi gniewliwemu ani chodź z mężem zapalczywym, **25**. byś snadź nie przywykł szcieżkom jego a wziął zgorszenie dusze twojej. **26**. Nie bywaj między temi, którzy rękę dają i którzy się czynią rękojmiami za długi. **27**. Bo jeśli nie masz skąd wrócić, czemuć nie ma wziąć przykrycie z łóżka twego? **28**. Nie przestępuj granic starych, które założyli ojcowie twoi. **29**. Widziałeś męża biegłego w sprawach swoich? Przed królmi stać będzie, a nie będzie przed podłymi.

Rozdział 23

1. Gdy siędziesz, abyś jadł z książęciem, pilnie obacz, co położono przed tobą **2**. i połóż nóż w gardle twoim, jeśliż jednak masz w mocy duszę twoję. **3**. Nie pożądaj pokarmów tego, w którym jest chleb kłamstwa. **4**. Nie pracuj, abyś się zbogacił, ale załóż miarę opatrzności twojej. **5**. Nie podnoś oczu twoich na bogactwa, których mieć nie możesz, bo uczynią sobie skrzydła jakoby orłowe i ulecą do nieba. **6**. Nie jadaj z człowiekiem zazdrościwym i nie pragni pokarmów jego, **7**. bo na kształt wieszczka i praktykarza, domniemawa się, czego nie wie. Jedz a pij, rzecze tobie, a myśl jego nie jest z tobą. **8**. Pokarmy, któreś jadł, zrzucisz, i utracisz wdzięczne słowa twoje. **9**. Nie mów w uszach głupich, bo wzgardzą naukę wymowy twojej. **10**. Nie tykaj granic małych dziatek a nie wchodź na rolą sierot. **11**. Bo powinny ich mocny jest, a on będzie sądził przeciw tobie sprawy ich. **12**. Niech wnidzie do ćwiczenia serce twoje, a uszy twoje do słów umiejętności. **13**. Nie odejmuj od dziecięcia karności, bo jeśli go ubijesz rózgą, nie umrze. **14**. Ty go ubijesz rózgą, a duszę jego z piekła wybawisz. **15**. Synu mój, będzieli mądre serce twoje, będzieć się z tobą radowało serce moje **16**. i będą się weselić nerki moje, gdy będą dobrze mówić usta twoje. **17**. Niech nie zajźrzy grzesznym serce twoje, ale w bojaźni PANSKIEJ trwaj przez cały dzień, **18**. bo będziesz miał nadzieję na końcu, a oczekawanie twe nie będzie odjęte. **19**. Słuchaj, synu mój, a bądź mądry, a prostuj na drodze duszę twoję. **20**. Nie bywaj na biesiadach pijaniców ani na kolacyjach tych, którzy mięso na jedzenie znaszają: **21**. bo którzy się pijaństwem bawią i którzy się składają, zniszczeją, a w łatach chodzić będzie ospałość. **22**. Słuchaj ojca twego, który cię zrodził, a nie gardzi, gdy się zstarzeje matka twoja. **23**. Kupuj prawdę, a nie przedawaj mądrości i nauki, i umiejętności. **24**. Raduje się barzo ociec sprawiedliwego: który zrodził mądrego, weselić się będzie z niego. **25**. Niech się weseli ociec twój i matka twoja a niech się raduje, która cię urodziła. **26**. Daj mi, synu mój, serce twoje, a oczy twoje niech strzegą dróg moich. **27**. Bo dół głęboki jest nierządnica, a studnia ciasna, cudza. **28**. Czyha na

drodze jako zbójca, a które ujźrzy nieopatrznie, zabije. **29**. Komu biada? Czyjemu ojcu biada? Komu swary? Komu doły? Komu bez przyczyny rany? Komu płynienie oczu? **30**. Izali nie tym, którzy zasiadają na winie a bawią się kubków wytrząsaniem? **31**. Nie patrz na wino, gdy się rumieni, gdy się rozjaśni w śklenicy barwa jego: łagodnie wchodzi, **32**. ale na końcu ukąsi jako wąż a jako żmija jad rozpuści. **33**. Oczy twe będą patrzyć na cudze, a serce twe będzie mówić przewrotności. **34**. I będziesz jako śpiący na śrzód morza i jako uśpiony sternik, gdy ster straci, **35**. I rzeczesz: Bili mię, ale mię nie bolało; ciągnęli mię, a nie czułem: kiedyż ocucę i zasię wino najdę?

Rozdział 24

1. Nie naszladuj ludzi złych ani żądaj być z nimi, **2**. abowiem serce ich myśli o drapiestwie, a usta ich mówią zdrady. **3**. Mądrością będzie budowany dom, a roztropnością umocnion będzie. **4**. Umiejętnością napełniają się spiżarnie wszelakiej majętności, kosztownej i pięknej. **5**. Człowiek mądry mocny jest: a mąż uczony silny i potężny. **6**. Bo sprawą zaczyna się wojna, a będzie zdrowie, kędy wiele rady jest. **7**. Wysoka głupiemu mądrość, nie otworzy w bramie ust swoich. **8**. Kto myśli źle czynić, głupim nazwan będzie. **9**. Myśl głupiego jest grzech, a brzydliwością ludzką obmówca. **10**. Jeśli zwątpisz spracowany w dzień ucisku, umniejszy się siła twoja. **11**. Wybawiaj te, które na śmierć wiodą, a które ciągną na stracenie, wyzwalać nie przestawaj. **12**. Jeśli rzeczesz: Nie mam z to siły: który patrzy na serce, on rozumie, a stróża dusze twej nic nie omyli i odda człowiekowi według uczynków jego. **13**. Jedz miód, synu mój, bo dobry jest, i plastr nasłodszy gardłu twojemu; **14**. takżeć umiejętność mądrości duszy twojej, którą gdy najdziesz, będziesz miał nadzieję na ostatku, a nadzieja twoja nie zginie. **15**. Nie czyń zdrady i nie szukaj niezbożności w domu sprawiedliwego, i nie psuj pokoju jego: **16**. bo siedmkroć upadnie sprawiedliwy i powstanie, lecz niezbożni we złe upadną. **17**. Gdy upadnie nieprzyjaciel twój, nie wesel się, a z upadku jego niech się nie raduje serce twoje: **18**. aby nie ujźrzał JAHWE a miał ci by za złe i odwróciłby gniew swój od niego. **19**. Nie sprzeczaj się ze złymi ani zajźrzy niezbożnym; **20**. bo źli nie mają nadzieje na potym a świeca niezbożnych zagaśnie. **21**. Bój się JAHWE, synu mój, i króla, a z obmówcami nie mieszaj się, **22**. bo natychmiast powstanie zatracenie ich, a upadek obudwu kto wie? **23**. I TO TEŻ DLA MĄDRYCH: Mieć wzgląd na osobę u sądu nie jest rzecz dobra. **24**. Którzy mówią niezbożnemu: Jesteś sprawiedliwy, będą je ludzie przeklinać i brzydzić się nimi będą pokolenia. **25**. Którzy go karzą, będą chwaleni, przyjdzie na nie błogosławieństwo. **26**. Wargi pocałuje, który odpowiada słowa dobre. **27**. Gotuj na dworze dzieło twoje i sprawuj pilnie rolą twoję, abyś potym dom twój budował. **28**. Nie bądź świadkiem niepotrzebnie przeciw bliźniemu twemu i nie zdradzaj nikogo wargami twemi. **29**. Nie mów: Jako mi uczynił, tak mu uczynię: oddam każdemu według uczynku jego. **30**. Szedłem przez pole człowieka leniwego i przez winnicę męża głupiego: **31**. ano wszędy zarosło pokrzywami i ciernie pokryło grunt jego, i rozwalił się płot kamienny. **32**. Co ujźrzawszy schowałem do

serca swego, a z przykładu nauczyłem się rozumu. **33**. Mało, rzekę, pośpisz, mało podrzymiesz, trochę ręce złożysz ku odpoczywaniu, **34**. aż ci przyjdzie jako poseł ubóstwo a żebractwo jako mąż zbrojny.

Rozdział 25

1. I te przypowieści Salomonowe, które wypisali mężowie Ezechiasza, króla Judzkiego. **2**. Cześć Boża jest taić słowo, a cześć królewska wywiadować się powieści. **3**. Niebo wysoko, a ziemia nisko: a serce królewskie jest niewybadane. **4**. Odejm zużelicę od srebra, a wynidzie naczynie czyste; **5**. odejm niezbożność od obliczności królewskiej, a umocni się sprawiedliwością stolica jego. **6**. Nie popisuj się zacnością przed królem, a na miejscu wielmożnych nie stawaj, **7**. bo lepiej, iż ci rzeką: Wstąp wyższej, a niżbyś miał być uniżon przed książęciem. **8**. Co widziały oczy twoje, tego wnet nie powiadaj w swarze, byś zaś potym poprawić tego nie mógł, gdybyś zelżył przyjaciela swego. **9**. Sprawuj rzecz twą z przyjacielem twoim i tajemnice obcemu nie odkrywaj, **10**. by się snadź nie natrząsał z ciebie usłyszawszy i nie przestał ci na oczy wyrzucać. Łaska a przyjacielstwo wolnym czynią, które sobie chowaj, byś nie był na pośmiech. **11**. Jabłka złote w srebrnych łóżkach, kto mówi słowo swego czasu. **12**. Nausznica złota i perła lśniąca, który strofuje mądrego i ucho posłuszne. **13**. Jako zimno śnieżne we żniwa, tak posłaniec wierny temu, który go posłał: duszy jego uspokojenie sprawuje. **14**. Obłok i wiatr, i deszcz za niemi nie idzie - mąż wychwalający się, a obietnic nie pełniący. **15**. Cierpliwością będzie książę ubłagane, a język miękki złamie zatwardzenie. **16**. Miódeś znalazł, jedz, ileć potrzeba, byś snadź objadszy się go, nie zrzucił. **17**. Powściągni nogę twoję z domu bliźniego twego, by kiedy, będąc syt, nie miał cię w nienawiści. **18**. Oszczepem i mieczem, i strzałą ostrą człowiek, który mówi przeciw bliźniemu swemu fałszywe świadectwo. **19**. Ząb spróchniały i noga spracowana, który ma nadzieję w niewiernym w dzień ucisku **20**. i utraca płaszcz w dzień zimna. Ocet w saletrze, który śpiewa pieśni sercu złemu. Jako mól odzieniu, a robak drzewu, tak smutek męża szkodzi sercu. **21**. Jeśli łaknie nieprzyjaciel twój, nakarm go, jeśli pragnie, daj mu się wody napić. **22**. Bo węgle ogniste zgromadzisz na głowę jego, a JAHWE ci to nagrodzi. **23**. Wiatr północny rozpądza deszcz, a oblicze smutne język uwłaczający. **24**. Lepiej siedzieć w kącie domu niżli z żoną swarliwą w domu społecznym. **25**. Zimna woda duszy pragnącej, a poselstwo dobre z ziemie dalekiej. **26**. Źrzódło nogą zamącone i zdrój zepsowany, sprawiedliwy przed niezbożnikiem upadający. **27**. Jako temu, który je wiele miodu, nie jest zdrowo, tak kto się wiele bada o majestacie, będzie zatłumion od chwały. **28**. Jako miasto otworzyste a bez murów, tak człowiek, który w mowie nie może zawściągnąć ducha swego.

Rozdział 26

1. Jako śnieg lecie, a deszcz we żniwa, tak nie przystoi głupiemu chwała. **2**. Jako ptak gdzie indzie przelatujący i wróbl, kędy chce, bieżący, tak przeklęctwo bez przyczyny wymówione na kogo przyjdzie. **3**. Bicz na koniu a ogłów na osła, a kij na grzbiet głupiego. **4**. Nie odpowiadaj głupiemu według głupstwa jego, abyś nie był jemu podobny. **5**. Odpowiedz głupiemu według głupstwa jego, aby się sobie nie zdał

być mądrym. **6**. Chromy na nogi i nieprawość pijący, kto posyła słowa przez posła głupiego. **7**. Jako chromy próżno ma cudne golenie, tak nieprzystojna jest przypowieść w uściech głupiego. **8**. Jako kto rzuca kamień na gromadę Merkuriuszowę, tak kto wyrządza poćciwość głupiemu. **9**. Jako gdyby ciernie urosło w ręce pijanego, tak przypowieść w uściech głupiego. **10**. Sąd czyni koniec sprawom, a kto głupiemu rozkaże milczenie, gniew uśmierza. **11**. Jako pies, który się zwraca do zwrócenia swego, tak głupi, który powtarza głupstwo swoje. **12**. Widziałeś człowieka, który się sobie zda być mądrym? Większą nadeń nadzieję będzie miał głupi. **13**. Mówi leniwiec: Lew jest na drodze i lwica na drogach. **14**. Jako drzwi obracają się na zawiasach swoich, tak leniwiec na łóżku swoim. **15**. Kryje leniwiec rękę pod pachy swoje, a z pracą je podnosi do gęby swojej. **16**. Leniwiec zda się sobie mędrszy niżli siedm mężów mądrze mówiących. **17**. Jako gdy kto psa ułapi za uszy, tak kto niecierpliwy, mimo idzie, a wdaje się w swary drugiego. **18**. Jako jest winny ten, który wypuszcza strzały i włócznie na zabicie, **19**. tak człowiek, który zdradliwie szkodzi przyjacielowi swemu, a gdy go doznają, mówi: żem żartem uczynił. **20**. Gdy nie stanie drew, zgaśnie ogień, gdzie nie masz podszczuwacza, ustaną zwady. **21**. Jako węgle martwe do rozpalonych i jako drwa do ognia, tak człowiek gniewliwy swary pobudza. **22**. Słowa podszczuwacza jakoby proste, a one przerażają aż do wnętrzności żywota. **23**. Jako gdybyś naczynie gliniane srebrem nieczystym chciał ozdobić, tak wargi nadęte ze złym sercem złożone. **24**. Po mowie swej bywa poznań nieprzyjaciel, kiedy w sercu rozmyśla zdrady. **25**. Gdy spuści głos swój, nie wierz mu: bo siedm złości są w sercu jego. **26**. Kto pokrywa nienawiść zdradliwie, tego złość będzie odkryta przed radą. **27**. Kto kopa dół, wpadnie weń, a kto toczy kamień, obróci się nań. **28**. Język kłamliwy nie miłuje prawdy, a usta śliskie czynią zatracenie.

Rozdział 27

1. Nie chlub się dniem jutrzejszym nie wiedząc, co przyszły dzień przyniesie. **2**. Niech cię chwali cudzy, a nie usta twoje, obcy, a nie wargi twoje. **3**. Ciężkić jest kamień i ważny piasek, ale gniew głupiego nad oboje cięższy. **4**. Gniew nie ma miłosierdzia ani nagła zapalczywość, a popędliwość wzruszonego ducha kto będzie mógł zstrzymać? **5**. Lepsze jest jawne karanie niż miłość tajemna. **6**. Lepsze są rany od miłującego niż zdradliwe całowania od nienawidzącego. **7**. Dusza nasycona podepce plastr miodu, a dusza głodna i gorzkie przyjmie za słodkie. **8**. Jako ptak przenosząc się z gniazda swego, tak człowiek, który opuszcza miejsce swoje. **9**. Olejkami i rozmaitą wonią uwesela się serce, a dobremi radami od przyjaciela dusza się cieszy. **10**. Przyjaciela twego i przyjaciela ojca twego nie opuszczaj, a w dom brata twego nie wchodź w dzień kłopotu twego. Lepszy jest sąsiad bliski niżli brat daleki. **11**. Ucz się mądrości, synu mój, a uweselaj serce moje, abyś mógł urągającemu odpowiedzieć mowę. **12**. Smyślny ujźrzawszy złe skrył się, maluczcy mijając podjęli szkodę. **13**. Weźmi suknią tego, który ręczył za obcego, a za inne weźmi fant od niego. **14**. Kto błogosławi bliźniemu swemu wielkim głosem, rano wstawszy będzie podobny złorzeczącemu. **15**. Dach, przez który kapie w dzień zimny, a niewiasta swarliwa są podobni

sobie: **16**. kto ją trzyma, jakoby kto wiatr trzymał i oliwy prawice swej wołać będzie. **17**. Żelazo ostrzy się żelazem, a człowiek zaostrza oblicze przyjaciela swego. **18**. Kto strzeże drzewa figowego, będzie jadł owoc jego, a kto strzeże pana swego, uczczon będzie. **19**. Jako w wodzie pokazują się twarze patrzających, tak serca człowiecze jawne są mądrym. **20**. Piekło i zatracenie nie bywają nigdy napełnione, tak i oczy człowiecze nienasycone. **21**. Jako próbują srebro w ogniu, a złoto w piecu, tak człowiek bywa próbowany usty chwalącego. Serce złośnikowe wynajduje złości, a serce dobre szuka umiejętności. **22**. Choćbyś stłukł głupiego w stępie jako krupy, bijąc z wierzchu stąporem: nie będzie odjęte od niego głupstwo jego. **23**. Pilnie poznawaj twarz bydła twojego, a miej staranie o trzodach twoich, **24**. bo nie zawsze będziesz miał moc, ale korona będzie dana od narodu do narodu. **25**. Otworzyły się łąki i ukazały się trawy zielone, i zebrano siana z gór. **26**. Owce na szaty twoje, a kozłowie na zapłatę pola. **27**. Miej dosyć na kozim mleku ku żywności twojej i na potrzeby domu twojego, i na pożywienie służebnicom twoim.

Rozdział 28

1. Ucieka niezbożny, choć go nikt nie goni, ale sprawiedliwy jako lew śmiały, bez bojaźni będzie. **2**. Dla grzechów ziemie wiele książąt jej, a dla mądrości człowieka i wiadomości tego, co się mówi, przedłuży się żywot książęciu. **3**. Człowiek ubogi potwarzający ubogie jest podobien dżdżowi gwałtownemu, który głód przynosi. **4**. Którzy odstępują zakonu, chwalą niezbożnego, którzy go strzegą, zapalają się przeciw niemu. **5**. Źli ludzie nie myślą o sądzie, a którzy szukają JAHWE, obaczywają wszytko. **6**. Lepszy jest ubogi chodzący w prostości swej aniżli bogaty w drogach przewrotnych. **7**. Kto strzeże zakonu, syn mądry jest, ale który karmi obżerce, zawstydza ojca swego. **8**. Kto zbiera bogactwa z lichwy i z płatu, zbiera je szczodremu na ubogie. **9**. Kto odwraca uszy swe, aby nie słuchał zakonu, modlitwa jego obrzydła będzie. **10**. Kto zawodzi sprawiedliwe na złą drogę, w upadku swym zginie, a prości posiędą dobra jego. **11**. Człowiek bogaty zda się sobie mądry: ale ubogi roztropny doświadczy go. **12**. Gdy się radują sprawiedliwi, wielka jest sława, gdy królują niezbożni, są upadki ludzi. **13**. Kto pokrywa złości swe, poszczęścion nie będzie, lecz kto się spowiada, a opuści je, miłosierdzie otrzyma. **14**. Błogosławiony człowiek, który się zawsze boi, a który jest twardego serca, we złe upadnie. **15**. Lew ryczący i niedźwiedź łaknący: pan niezbożny nad ubogim ludem. **16**. Książę nie mające roztropności wielu uciśnie przez potwarz, a kto nienawidzi łakomstwa, dni jego będą przedłużone. **17**. Człowieka, który potwarza krew dusze, by też do grobu uciekł, nikt nie dzierży. **18**. Kto chodzi w prostości, zbawion będzie, kto przewrotnemi drogami idzie, raz upadnie. **19**. Kto sprawuje rolą swą, naje się chleba, lecz kto się próżnowaniem bawi, będzie syt ubóstwa. **20**. Mąż wierny wielce chwalon będzie, lecz kto się prędko chce zbogacić, nie będzie bez winy. **21**. Kto ma wzgląd u sądu na osobę, niedobrze czyni, ten i dla kęsa chleba odstępuje prawdy. **22**. Człowiek, który się prędko chce zbogacić, a innym zajźrzy, nie wie, iż nań przyjdzie niedostatek. **23**. Kto strofuje człowieka, więtszą potym łaskę najdzie u niego, niżli ten, który

łagodnym językiem zwodzi. **24**. Kto bierze co u ojca swego abo u matki, a mówi, że to nie grzech, jest towarzyszem mężobójce. **25**. Kto się chlubi i szerzy, wszczyna zwady, lecz kto ma nadzieję w JAHWE, uzdrowion będzie. **26**. Kto ufa w sercu swoim, głupi jest, ale kto mądrze sobie postępuje, ten zbawion będzie. **27**. Kto daje ubogiemu, nie zubożeje, kto gardzi proszącym, będzie niedostatek cierpiał. **28**. Gdy powstają niezbożnicy, tedy się kryją ludzie, gdy oni zginą, mnożyć się będą sprawiedliwi.

Rozdział 29

1. Człowiekowi, który karzącego twardym karkiem wzgardza, nagłe zginienie nań przyjdzie, a nie przyjdzie ku zdrowiu. **2**. Kiedy się mnożą sprawiedliwi, będzie się radowało pospólstwo, gdy niezbożni władzą wezmą, wzdychać będzie lud. **3**. Człowiek, który miłuje mądrość, uwesela ojca swego, ale który chowa wszeteczne niewiasty, utraci majętność. **4**. Król sprawiedliwy wynosi ziemię, mąż łakomy wywróci ją. **5**. Człowiek, który łagodnemi a obłudnemi słowy mówi przyjacielowi swemu, sieć zastawia na nogi jego. **6**. Grzeszącego męża niesprawiedliwego uwikle sidło, a sprawiedliwy chwalić i weselić się będzie. **7**. Zna sprawiedliwy sprawę ubogich, niezbożny nie rozumie umiejętności. **8**. Ludzie zaraźliwi rozpraszają miasto, a mądrzy gniew odwracają. **9**. Człowiek mądry będzieli się z głupim prawował, choć się gniewa, choć się śmieje, nie najdzie pokoju. **10**. Mężowie krwawi nienawidzą prostego, ale sprawiedliwi szukają dusze jego. **11**. Wszytkiego ducha swego pokazuje głupi, mądry odkłada i chowa na potym. **12**. Pan, który rad słucha słów kłamliwych, wszytkie sługi ma niezbożne. **13**. Ubogi a ten, który pożycza, zabieżeli sobie, obudwu JAHWE oświeca. **14**. Król, który sądzi według prawdy ubogie, stolica jego będzie na wieki utwierdzona. **15**. Rózga i karanie daje mądrość, ale dziecię puszczone na swą wolą, zawstydza matkę swoję. **16**. Gdy się mnożą niezbożni, mnożyć się będą złości, a sprawiedliwi ujźrzą ich upadek. **17**. Ćwicz syna twego, a ochłodzi cię i da kochanie duszy twojej. **18**. Gdy ustanie proroctwo, rozproszy się lud, a kto strzeże zakonu, jest błogosławiony. **19**. Niewolnik nie może być słowy ukarany, bo rozumie, co mówisz, a odpowiadać nie chce. **20**. Widziałeś człowieka prędkiego do mówienia? Więcej się trzeba głupstwa spodziewać niż ukarania jego. **21**. Kto w rozkoszy z młodu chowa sługę swego, potym go dozna krnąbrnego. **22**. Człowiek gniewliwy wzbudza zwady, a kto jest prędki do gniewu, będzie ku zgrzeszeniu skłonniejszy. **23**. Za pysznym chodzi uniżenie, a pokornego duchem ogarnie chwała. **24**. Kto spółkuje ze złodziejem, ma w nienawiści duszę swoję, słucha poprzysięgającego, a nie wydaje. **25**. Kto się boi człowieka, prędko upadnie, kto ma nadzieję w JAHWE, podniesion będzie. **26**. Wiele szukają twarzy Pańskiej, a od JAHWE wychodzi sąd każdego. **27**. Brzydzą się sprawiedliwi mężem niezbożnym, a niezbożni brzydzą się tymi, którzy są na prostej drodze. Syn strzegący słowa ujdzie zatracenia.

Rozdział 30

1. Słowa Zgromadzającego, syna Zwracającego. Widzenie, które powiadał mąż, z którym Bóg jest i który, Bogiem z nim mieszkającym umocniony, rzekł: **2**. Jestem nagłupszy między mężami i mądrości

człowieczej nie masz we mnie. **3**. Nie nauczyłem się mądrości a nie nawykłem umiejętności świętych. **4**. Któż wstąpił do nieba i zstąpił? Kto zatrzymał wiatr w rękach swoich? Kto zawiązał wody jako w szacie? Kto założył wszytkie kończyny ziemie? Które jest imię jego? I które imię syna jego, jeśli wiesz? **5**. Wszelka mowa Boża ognista, tarcza jest mającym nadzieję w nim: **6**. nie przydawaj nic do słów jego, aby cię nie przekonał i nie nalazł kłamcą. **7**. Dwu rzeczy prosiłem u ciebie, nie odmawiaj mi, pókim żyw: **8**. Marność i słowa kłamliwe oddal ode mnie, żebractwa i bogactwa nie dawaj mi: daj tylko potrzeby do żywności mojej, **9**. bych snadź nasycony, nie był przywiedziony do zaprzenia i rzekł: Któż jest PAN? Abo ubóstwem przyciśniony, nie jął się kraść i fałszywie nie przysięgał przez imię Boga mego. **10**. Nie oskarżaj sługi do Pana jego, aby cię snadź nie przeklinał i upadłbyś. **11**. Rodzaj, który ojcu swemu złorzeczy i który matce swej nie błogosławi, **12**. rodzaj, który się sobie zda być czysty, a przecię nie omył się z plugastwa swego, **13**. rodzaj, który ma wyniosłe oczy, a powieki ku górze obrócone, **14**. rodzaj, który ma miasto zębów miecze, a żuje trzonowemi swemi, aby wyjadł nędzniki z ziemie, a ubogie z ludzi. **15**. Pijawka ma dwie córce mówiące: Przynieś, przynieś! Trzy rzeczy są nienasycone, a czwarta, która nigdy nie rzecze: Dosyć: **16**. Piekło, łono białogłowskie i ziemia, która się nie nasyca wodą, a ogień nigdy nie mówi: Dosyć. **17**. Oko, które urąga ojcu i które gardzi rodzenim matki swojej, niech wykłują krucy od potoków i niech je wyjedzą orlęta. **18**. Trzy rzeczy są u mnie trudne, a czwartej zgoła nie wiem. **19**. Drogi orłowej na powietrzu, drogi wężowej na skale, drogi okrętu wpośrzód morza, a drogi męża w młodości. **20**. Takaż jest i droga cudzołożącej niewiasty, która zjadła i ucierając usta swoje, mówi: Nie uczyniłam nic złego. **21**. Pod trzema rzeczami drży ziemia, a czwartej znieść nie może. **22**. Pod sługą, kiedy króluje, pod głupim, kiedy się naje chleba, **23**. pod nienawisną niewiastą, kiedy za mąż poszła, a pod służebnicą, kiedy się zstanie dziedziczką po Paniej swojej. **24**. Cztery rzeczy są maluczkie na ziemi, a one są mędrsze nad mędrce. **25**. Mrówki, lud słaby, który gotuje we żniwa żywność sobie, **26**. zajączek, gmin nieduży, który czyni sobie w skałach łożysko swoje, **27**. szarańcza króla nie ma, a wszytka hufcami swemi wychodzi, **28**. pająk rękoma się wspiera, a mieszka w pałacach królewskich. **29**. Trzy rzeczy są, które dobrze chodzą, a czwarta, która szczęśliwie kroczy: **30**. Lew namocniejszy między źwierzęty, niczyjego się potkania nie zlęknie, **31**. kur mający biodra podkasane i baran, a i króla nie masz, który by mu się sprzeciwił. **32**. Jest, który się głupim pokazał, skoro wzgórę jest wyniesiony: bo by był rozumiał, zatuliłby był ręką usta swoje. **33**. A kto mocno ściska wymiona, chcąc wydoić mleko, ten wyciska masło, a kto barzo nos wyciera, wyciska krew, a kto wzbudza gniewy, wywodzi niezgody.

Rozdział 31

1. Słowa Lamuela króla. Widzenie, którym go ćwiczyła matka jego. **2**. Cóż, miły mój, cóż, miły żywota mego, cóż, miły żądania mego? **3**. Nie dawaj niewiastom majętności twojej i bogactw twoich na zniszczenie królów. **4**. Nie dawaj królom, o Lamuelu, nie dawaj królom wina, bo tam nie masz żadnej tajemnice, gdzie panuje opilstwo: **5**. by snadź nie pili i nie zapomnieli sądów a nie odmienili sprawy

synów ubogiego. **6**. Dawajcie sycery smętnym a wina tym, których serce jest w gorzkości: **7**. niech piją i zapamiętają nędze swojej a boleści swojej więcej niech nie wspominają. **8**. Otwórz usta swe niememu i sprawam wszytkich synów mijających, **9**. otwórz usta twoje, skaż, co jest sprawiedliwego, a sądź nędznego i ubogiego. **10**. Niewiastę mężną któż znajdzie? Daleko i od ostatecznych granic cena jej! **11**. Ufa w niej serce męża jej a korzyści nie będzie potrzebował. **12**. Odda mu dobrym, a nie złym po wszytkie dni żywota swojego. **13**. Szukała wełny i lnu i robiła dowcipem rąk swoich. **14**. Zstała się jako okręt kupiecki z daleka przywożąca żywność swoję. **15**. I w nocy wstawała, i dała korzyść domownikom swoim i pokarmy służebnicam swoim. **16**. Oglądała rolą i kupiła ją, z pożytku rąk swoich nasadziła winnicę. **17**. Przepasała mocą biodra swoje i zmocniła ramiona swoje. **18**. Skosztowała i ujźrzała, że dobre jest kupiectwo jej, nie zgaśnie w nocy kaganiec jej. **19**. Rękę swą ściągnęła do mocnych rzeczy a palce jej ujęły wrzeciono. **20**. Rękę swą otworzyła ubogiemu a dłonie swe ściągnęła ku niedostatecznemu. **21**. Nie będzie się bała domowi swemu zimna śnieżnego: bo wszyscy domownicy jej mają po dwu sukniach. **22**. Obicie sprawiła sobie, bisior i szarłat odzienie jej. **23**. Znaczny jest mąż jej w radzie, gdy usiędzie między starszymi ziemie. **24**. Rąbek urobiła i przedała, i pas podała Chananejczykowi. **25**. Moc i ochędóstwo ubiór jej i śmiać się będzie czasu potomnego. **26**. Usta swe otwarza mądrości a zakon miłosierdzia na języku jej. **27**. Upatrowała szcieżki domu swego a chleba próżnując nie jadła. **28**. Powstali synowie jej, i szczęśliwą sławili, mąż jej, i chwalił ją: **29**. Wiele córek zebrało bogactwa: tyś przewyższyła wszytkie. **30**. Omylna wdzięczność i marna jest piękność: niewiasta bojąca się Boga ta będzie chwalona. **31**. Dajcie jej z owoców ręku jej a niech ją chwalą w bramach uczynki jej!

Biblia Jakuba Wujka – przekład Biblii na język polski wykonany przez jezuitę, Ks. Jakuba Wujka, wydany w całości po raz pierwszy w roku 1599. Wujek pracował nad nią w latach 1584–1595.